

JACEK KOSONOĞA

Glosa

do wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 31 maja 2010 r.,
II AKa 103/10¹

Uzasadniona wątpliwość co do bezstronności sędziego wymaga również subiektywnego przekonania strony (oskarżonego) o tym, że orzekający w jej sprawie sędzia jest stronniczy bądź nieobiektywny. Wobec braku takiego przekonania, niezależnie od tego, czy rzeczywiście ujawniły się okoliczności, o jakich mowa w art. 41 § 1 k.p.k., czy też takie okoliczności nie ujawniły się, nie można mówić, że stwierdzone uchybienie mogło mieć wpływ na treść zapadłego w sprawie rozstrzygnięcia.

W glosowanym orzeczeniu Sąd Apelacyjny odniósł się do problematyki wyłączenia sędziego z uwagi na uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie (art. 41 § 1 k.p.k.). Jest to kwestia o istotnym znaczeniu praktycznym, stosunkowo często podejmowana nie tylko w literaturze², ale przede wszystkim w orzecznictwie sądowym. Szczególne znaczenie wykładni operatywnej w stosowaniu art. 41 § 1 k.p.k. jest naturalną konsekwencją posłużenia się

¹ Lex nr 621557.

² Zob. np. R. Stefański, *Wyłączenie sędziego z mocy orzeczenia sądu*, PS 2007, nr 6, s. 105 i n., L.K. Paprzycki, *Iudex inhabilis i iudex suspectus w polskim procesie karnym – po latach*, (w:) I. Nowikowski (red.), *Problemy stosowania prawa sądowego. Księga ofiarowana Profesorowi Edwardowi Skrętowiczowi*, Lublin 2007, s. 389 i n.; M. Siwek, *Wyłączenie sędziego z mocy orzeczenia sądu*, WPP 2002, nr 2, s. 60; Ł.P. Supera, *O powszechnie występującej podstawie wyłączenia sędziego na wniosek w sprawach karnych*, Pal. 2010, nr 11-12, s. 75 i n.; A. Gaberle, *Glosa do wyroku SN z dnia 29 sierpnia 2006 r.*, I KK 107/05, OSP 2007, nr 6, s. 429 i n.; K. Papke-Olszauskas, *Instytucja wyłączenia uczestnika procesu karnego po noweli styczniowej*, (w:) Z. Sobolewski, G. Artymiak, C.P. Kłak (red.), *Problemy znowelizowanej procedury karnej*, Kraków 2004, s. 449 i n.; też: *Wyłączenie uczestników procesu karnego*, Gdańsk 2007; W. Jasiński, *Bezstronność sądu i jego gwarancje w polskim procesie karnym*, Warszawa 2009; E. Skrętowicz, *Zakres zarzutu iudicis suspecti w przyszłym kodeksie postępowania karnego*, (w:) S. Waltoś (red.), *Problemy kodyfikacji prawa karnego. Księga ku czci Profesora Mariana Cieślaka*, Kraków 1993, s. 395 i n.; tenże, *Iudex inhabilis iudex suspectus w polskim procesie karnym*, Lublin 1994; tenże, *Wyłączenie sędziego na podstawie art. 37 k.p.k.*, NP 1968, nr 7-8, s. 1176 i n.; M. Jankowski, *Wyłączenie sędziego w polskiej procedurze karnej*, Warszawa 1986; R. Łyczywek, *Zarzut iudicis suspecti w k.p.k.*, NP 1961, nr 11, s. 1398 i n.; Z. Najgebauer, *Problematyka wyłączenia sędziego w świetle orzecznictwa i piśmiennictwa*, Biuletyn Ministerstwa Sprawiedliwości 1965, nr 2, s. 42 i n.

przez ustawodawcę bardzo pojemną i ogólną przesłanką wyłączenia sędziego, w postaci uzasadnionych wątpliwości co do jego bezstronności. Z motywów ustawodawczych jednoznacznie wynika, słuszne skądinąd, założenie, aby podstawą wyłączenia z art. 41 § 1 k.p.k. objąć każdą sytuację, gdy bezstronność sędziego jest zagrożona³. To jednak powoduje, że zarówno sądy powszechne, jak i Sąd Najwyższy wielokrotnie stają przed problemem oceny wpływu rozmaitych sytuacji procesowych i pozaprocessowych na obiektywizm sędziego.

Zaprezentowana przez Sąd Apelacyjny teza na tle dotychczasowych wypowiedzi jurysprudencji wyróżnia się co najmniej z dwóch względów. Po pierwsze, podjęto w niej próbę zdefiniowania stanu uzasadnionej wątpliwości, co stanowi cenne uogólnienie. Pogląd ten z uwagi na swoją uniwersalność może być zatem odnoszony do każdego przypadku, w którym rozważany jest zarzut *iudicis suspecti*. Po drugie, odniesiono się również do konsekwencji procesowych naruszenia przepisów o wyłączeniu sędziego, a więc zagadnienia spornego w doktrynie i wywołującego rozbieżności interpretacyjne. Obie kwestie są interesujące i inspirują do bliższych rozważań, zwłaszcza że poglądy zaprezentowane przez Sąd są dyskusyjne i skłaniają do polemiki.

Zasadnie zauważa się w orzecznictwie, że władza sądownicza nie zamyka się w granicach swoich funkcji i nie działa dla własnych racji. Musi być tak skonstruowana, mieć tak ukształtowane normy kompetencyjne i w taki sposób w zgodzie z przepisami prawa z nich korzystać, aby w ocenach społecznych postrzegana była jako obiektywna, rzetelna, kompetentna, niezawisła i sprawiedliwa⁴. Temu służy m.in. instytucja wyłączenia sędziego z uwagi na uzasadnione wątpliwości co do bezstronności sędziego w danej sprawie. Nie ulega jednak wątpliwości, że stosunek do sprawy i jej uczestników jest relacją swoistą, charakterystyczną dla konkretnego sędziego. Każdy człowiek jest jednostką o odmiennych doświadczeniach życiowych i cechach charakterologicznych, a tym samym odmiennym systemie aksjologicznym. Tak jak indywidualna jest ocena dokonana przez sędziego, tak indywidualna jest recenzja tej oceny dokonana przez strony lub osoby trzecie. Powstaje w związku z tym wątpliwość, na ile stan bezstronności jest w ogóle możliwy do osiągnięcia oraz jakie kryteria należy stosować do jego oceny.

³ *Nowe kodeksy karne z uzasadnieniem*, Warszawa 1997, s. 399–400, w poprzednim stanie prawnym przesłanka wyłączenia sprowadzała się do pozostawiania sędziego z jedną ze stron w takim stosunku osobistym, który mógłby wywołać wątpliwości co do jego bezstronności, co jako rozwiązanie zbyt wąskie, spotkało się z krytyką w doktrynie; zob. m.in.: S. Śliwiński, *Polski proces karny przed sądem powszechnym. Zasady ogólne*, Warszawa 1959, s. 153; M. Jankowski, *Wyłączenie sędziego w polskiej procedurze karnej*, Warszawa 1986, s. 29; M. Cieślak, *Glosa do wyroku SN z dnia 4 grudnia 1957 r. III K 461/57*, OSPiKA 1959, nr 6, poz. 166, s. 324; E. Skrętowicz, *Zakres zarzutu iudicis suspecti...*, s. 397; tenże, *Iudex...*, s. 56; M. Cieślak, Z. Doda, *Kierunki orzecznictwa Sadu Najwyższego w zakresie postępowania karnego (lata 1980–1983)*, Pal. 1984, nr 10, s. 31; A. Kaftal, *Glosa do wyroku SN z 11.IV.1981 r.*, IV KR 55/80, OSPiKA 1982, nr 1-2, s. 26–28.

⁴ Wyr. SA we Wrocławiu z dnia 27.10.2011 r., II AKa 261/11, Lex nr 1086226.

Zgodzić należy się z Trybunałem Konstytucyjnym, że stronnictwo to stan psychiczny sędziego, mogący się uzewnętrzniać w mniejszym lub większym stopniu. Stąd też zagrożenia bezstronności dają się zobiektywizować tylko w ograniczonym zakresie. Przyczyny stronnictwa są zróżnicowane, a przez to niedające się do końca zdefiniować, tak dalece, jak zawsze natura każdego człowieka czyni go w różnych sytuacjach – w sposób mniej lub bardziej uświadomiony – stronnictwym. Chodzi jednak o to, czy występują sytuacje faktyczne, z którymi w stopniu wysoce uprawdopodobnionym łączyć można zagrożenie bezstronności sędziego, które zarazem uzewnętrzniają się w takim stopniu, że można je zobiektywizować⁵. Proces myślowy sędziego poddać bowiem można kontroli tylko w takiej części, w jakiej zechce on ujawnić – w formie ekspresji słownej, czy też na piśmie – w toku procesu albo przy sporządzaniu uzasadnienia werdyktu, jakie w istocie argumenty decydowały o wydaniu określonego rozstrzygnięcia⁶.

Wątpliwość co do bezstronności sędziego musi wobec tego istnieć obiektywnie i poddawać się zewnętrznej ocenie i weryfikacji. Dla oceny tego stanu w doktrynie proponuje się przeprowadzenie testu przeciętnego obserwatora, co polega na przyjęciu, że przyczyna podana we wniosku jest uzasadniona, jeżeli jest ona w stanie wywołać wątpliwości co do bezstronności sędziego u nieuprzedzonego w jakimkolwiek kierunku członka społeczeństwa, jednakże zakładając, że znajdowałby się on w sytuacji oskarżonego w danej sprawie⁷. Chodzi o takie przypadki, gdy brak jest możliwości przekonania każdego, kto wątpliwości takie powziął, że w konkretnej sprawie są one niesłuszne, a ujawnione okoliczności z całą pewnością nie wpłyną na obiektywizm rozpoznania sprawy⁸.

Co oczywiste, okoliczności wskazane we wniosku należy uprawdopodobnić, podać konkretne fakty, które uzasadniają wyłączenie⁹. Wskazywać na nie może już samo zachowanie się sędziego, zarówno w trakcie procesu, jak i poza nim. Istotna może być jego reakcja na określone czynności procesowe, czynione komentarze, czy aluzje. Znaczenie ma nie tylko treść, ale i forma. Chodzi nie tylko o werbalne wypowiedzi sędziego i pisemne motywy rozstrzygnięcia, ale nawet o określoną mimikę, czy gesty. Wątpliwość musi być przy tym „rozsądna”

⁵ Wyr. TK z dnia 27.01.1999 r., K 1/98, OTK 1999, nr 1, poz. 3.

⁶ Uchw. SN z 26.04.2007 r., I KZP 9/07, OSNKW 2007, nr 5, poz. 39, zob. też: Z. Tobor, T. Pietrzykowski, *Bezstronność jako pojęcie prawne*, (w:) *Prawo a wartości. Księga jubileuszowa profesora Józefa Nowackiego*, Kraków 2003, s. 273–291.

⁷ R. Łyczywek, *Zarzut iudicis suspecti w k.p.k.*, NP 1961, nr 11, s. 1400; wyr. SN z dnia 18.03.2009 r., IV KK 380/08, Lex nr 491543; wyr. SN z dnia 8.01.2009 r., III KK 257/08, Lex nr 532400; wyr. SN z dnia 8.02.2011 r., V KK 227/10, OSNKW 2011, nr 4, poz. 35; wyr. SN z dnia 8.01.2009 r., III KK 257/08, OSN Prok. i Pr. 2009, nr 5, poz. 14; post. SA we Wrocławiu z dnia 1.08.2001 r., II AKo 312/01, OSA 2001, nr 12, poz. 91.

⁸ Wyr. SA w Warszawie z dnia 2.12.2005 r., II AKa 409/06, KZS 2006, nr 10, poz. 25.

⁹ J. Bafia, J. Bednarzak, M. Flemming, S. Kalinowski, H. Kempisty, M. Siewierski, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 1976, s. 91; T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 182; zob. również post. SN z dnia 11.01.2012 r., III KK 214/11, OSNKW 2012, nr 4, poz. 40; post. SN z dnia 21.04.2010 r., V KO 20/10, OSNwSK 2010, poz. 859; post. SN z dnia 17.06.2003 r., SNO 32/03, Lex nr 568933.

i „poważna”¹⁰; chodzi o realną, a nie jedynie potencjalną, domniemaną możliwość, że sędzia nie będzie bezstronny.

W związku z powyższym można zastanawiać się na ile subiektywne przekonanie strony jest warunkiem koniecznym zaistnienia stanu uzasadnionej wątpliwości co do bezstronności sędziego. Założenie poczynione w tezie głosowanego orzeczenia jest nietrafne. Skoro strona skierowała wniosek o wyłączenie, to przyjęć należy, że działa w przeświadczeniu o stronniczości sędziego. W przeciwnym razie – czego jednak *a priori* wyeliminować się nie da – uprawnienie to byłoby wykorzystywane instrumentalnie. Nie można jednak wykluczyć i tego, że słuszność podniesionych argumentów nie przekonuje nawet wnioskodawcy. Wydaje się, że także w tym przypadku uzależnienie skuteczności wniosku od wewnętrznego przekonania żądającego wyłączenia byłoby niezasadne. Wniosek jest oświadczeniem woli, wyraża zatem określoną intencję skierowaną do organu procesowego, który ma podjąć stosowną decyzję. Wnioskodawca stawia pewną tezę, która ma zostać zweryfikowana przez organ orzekający w przedmiocie wyłączenia. Jest to jego uprawnienie, służące realizacji zasady obiektywizmu. Wtórne znaczenie dla jego skuteczności powinno mieć to, czy argumenty w nim zawarte przekonują samego autora, tym bardziej że, jak już wspomniano, jest to kwestia indywidualna i w efekcie bardzo trudna do wykazania. Ocena słuszności wniosku może być zależna od wielu czynników. W szczególności znaczenie ma fakt, że perspektywa strony, która kwestionuje stronniczość sędziego, czyli osoby zaangażowanej w spór sądowy, jest z założenia subiektywna. Dodatkowo jest istotne, czy wniosek składa osoba posiadająca wiedzę prawniczą, czy nie. Dotyczyć to może np. oceny zachowania sędziego polegającego na zgodnym z prawem oddalaniu wniosków dowodowych, czy też uchylaniu pytań nieistotnych lub sugerujących odpowiedź. Trudno zatem byłoby od tego przeświadczenia uzasadniać spełnienie przesłanki z art. 41 § 1 k.p.k. Uzasadniona wątpliwość co do bezstronności sędziego nie wymaga zatem – wbrew tezie głosowanego orzeczenia – subiektywnego przekonania wnioskodawcy.

W doktrynie i orzecznictwie zasadnie podkreśla się przy tym, że uzasadnione wątpliwości co do bezstronności sędziego nie mogą być następstwem urojeń lub przeczulenia oskarżonego, chociażby tkwiły one najsilniej w jego przeświadczeniu¹¹. Strona, domagając się wyłączenia sędziego od udziału w sprawie, powinna wskazać rozsądny, zobiektywizowany powód, zdolny wzbudzić wątpliwości co do bezstronności tego sędziego. Nie wystarczy samo subiektywne przeświadczenie strony o uprzedzeniu do niej sędziego, lecz muszą zachodzić poważne podstawy, które wskazują na istnienie obiektywnych przyczyn, uzasadniających utratę zaufa-

¹⁰ S. Kalinowski, M. Siewierski, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 1966, s. 89, R. Łyczywek, *Zarzut iudicis suspecti...*, s. 1400.

¹¹ S. Kalinowski, M. Siewierski, *Kodeks...*, s. 89; J. Bafia, J. Bednarzak, M. Flemming, S. Kalinowski, H. Kempisty, M. Siewierski, *Kodeks postępowania...*, s. 90; post. SA w Krakowie z dnia 2.09.1998 r., II AKO 75/98, KZS 1998, nr 9, poz. 16.

nia co do bezstronności sędziego¹². Niczym nie poparte, subiektywne odczucie oskarżonego o nieprzychylności sądu nie może więc skutkować wyłączeniem sędziego¹³.

Jeszcze więcej kontrowersji budzi drugi z poglądów. Nie ulega wątpliwości, że postępowanie, w którym orzekają sędziowie, co do których istnieją uzasadnione wątpliwości co do ich bezstronności, jest postępowaniem wadliwym, które godzi w procesową zasadę obiektywizmu¹⁴. Tego rodzaju obraza przepisów postępowania stanowi jednak względny powód odwoławczy i może być skuteczna jedynie wówczas, gdy mogła mieć wpływ na treść orzeczenia (art. 438 pkt 2 k.p.k.).

Z użytego w treści art. 41 § 1 k.p.k. sformułowania „ulega wyłączeniu” wynika, że wyłączenie sędziego jest obligatoryjne, jeżeli tylko ujawni się okoliczność uzasadniająca wątpliwość co do jego bezstronności. Na sędziego został nałożony obowiązek żądania wyłączenia niezależnie od złożenia wniosku przez stronę. Nie do sędziego należy bowiem ocena, czy znana mu okoliczność stanowi podstawę wyłączenia, tylko do sądu, który rozpoznaje jego żądanie (art. 42 § 4 k.p.k.¹⁵). Nieuczynienie tego, mimo istnienia okoliczności uzasadniających decyzję o wyłączeniu, stanowi naruszenie art. 41 § 1 k.p.k.¹⁶.

W świetle powyższego wątpliwości budzi twierdzenie, że w razie braku przekonania oskarżonego o stronniczości sędziego, niezależnie od tego, czy rzeczywiście ujawniły się okoliczności, o jakich mowa w art. 41 § 1 k.p.k., czy też takie okoliczności nie ujawniły się, nie można mówić, że stwierdzone uchybienie mogło mieć wpływ na treść zapadłego w sprawie rozstrzygnięcia.

Skoro okoliczności z art. 41 § 1 k.p.k. nie zostały „ujawnione”, to trudno w ogóle mówić o uchybieniu procesowym, a tym samym oceniać, czy mogły ono mieć wpływ na treść zapadłego w sprawie rozstrzygnięcia. Nie do końca jest również jasne z jakich przesłanek wywodzi się wniosek, że brak wewnętrznego przekonania oskarżonego o stronniczości sędziego jest warunkiem przyjęcia, iż zachodzi względna przesłanka odwoławcza z art. 438 pkt 2 k.p.k. Znaczenie ma w tym przypadku stwierdzenie nie tylko samej obrazy prawa procesowego (*error in procedendo*), a ściślej *error in omittendo*), ale również wykazanie, że mogło ono mieć wpływ na treść zapadłego orzeczenia. Przeświadczenie oskarżonego co do stronniczości sędziego pozostaje w tym kontekście prawnie indyferentne.

¹² Post. SN z dnia 17.06.2003 r., SNO 32/03, Lex nr 568933.

¹³ Post. SA w Katowicach z dnia 14.10.1998 r., II Ako 305/98, Biul. SA w Katowicach 1998, nr 4, poz. 1.

¹⁴ Wyr. SN z dnia 25.02.2009 r., II KK 249/08, OSNKW 2009, nr 6, poz. 48.

¹⁵ Zob. wyr. SN z dnia 21.04.2011 r., V KK 386/10, OSNKW 2011, nr 7, poz. 61.

¹⁶ R. Stefański, *Wyłączenie sędziego...*, s. 119; wyr. SN z dnia 8.03.1957, IV K 911/56, OSN 1957, nr 4, poz. 42; R. Kmiciek, *Glosa do postanowienia SN z dnia 6 marca 2008 r.*, III KK 421/07, PiP 2009, nr 6, s. 138 i n.; tenże, *Tyby wyłączenia sędziego i prokuratora w kodeksie postępowania karnego*, Prok. i Pr. 1999, nr 11-12, s. 25; S. Kalinowski, M. Siewierski, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 1960, s. 72.

Przy rozważaniu wpływu określonego naruszenia przepisów postępowania na treść wydanego orzeczenia w literaturze proponuje się zastosowanie tzw. testu negatywnego. Stwierdzone uchybienie procesowe może być wówczas uznane za nie stanowiące podstawy do wzruszenia orzeczenia, gdy sąd dojdzie do zasadnego przekonania, że dane uchybienie było na tyle nieistotne, iż gdyby go nie było, musiałyby zapadnąć takie samo orzeczenie jak to, które zapadło przy wystąpieniu danego uchybienia¹⁷.

W praktyce – na gruncie analizowanej instytucji – dojść może np. do nierozpoznania skutecznie złożonego wniosku o wyłączenie sędziego. Uchybienie to, jako związane z prawem strony do zapewnienia jej warunków do bezstronnego procesu, z reguły będzie należało do tych, których zaistnienie mogło mieć wpływ na treść zapadłego w sprawie rozstrzygnięcia¹⁸. Podobnie ocenia się sytuację orzekania przez tego samego sędziego w sytuacji, gdy występuje kilku oskarżonych, których czyny są ze sobą powiązane, ale postępowania przeciwko nim prowadzone są odrębnie¹⁹.

STRESZCZENIE

W glosie autor kwestionuje trafność tezy, iż uzasadniona wątpliwość co do bezstronności sędziego wymaga również subiektywnego przekonania strony (oskarżonego) o tym, że orzekający w jej sprawie sędzia jest stronniczy bądź nieobiektywny, a także twierdzenia, że wobec braku takiego przekonania, niezależnie od tego, czy rzeczywistość ujawniły się okoliczności, o jakich mowa w art. 41 § 1 k.p.k., czy też takie okoliczności nie ujawniły się, nie można mówić, że stwierdzone uchybienie mogło mieć wpływ na treść zapadłego w sprawie rozstrzygnięcia. Polemizując z tymi poglądami, autor odwołuje się do wykładni art. 41 k.p.k. oraz 438 k.p.k.

¹⁷ S. Zabłocki (w:) R. Stefański, S. Zabłocki, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. III, Warszawa 2004, s. 114.

¹⁸ Wyr. SN z dnia 5.01.2005 r., IV KK 290/04, LEX nr 146230.

¹⁹ Zob. np. wyr. SN z dnia 26.06.2008 r., V KK 128/08, Lex nr 438465; zob. również: wyr. SN z dnia 29.08.2006 r., V KK 107/05, OSNKW 2006, nr 10, poz. 96; wyr. SN z dnia 8.01.2009 r., III KK 257/08, Lex nr 532400, wyr. SN z dnia 16.01.2008 r., IV KK 392/07, OSN Prok. i Pr. 2008, nr 5, poz. 9; wyr. SN z dnia 10.12.2007 r., V KK 115/07, Lex nr 361685; wyr. SN z dnia 6.11.2007 r., V KK 33/07, Lex nr 332929, uchw. SN z 26.04.2007 r., I KZP 9/07, OSNKW 2007, nr 5, poz. 39; post. SN z dnia 8.11.2001 r., IV KKN 169/97, Lex nr 51606; wyr. SN z dnia 5.07.2012 r., V KK 57/12, OSN Prok. i Pr. 2012, nr 10, poz. 10; post. SA w Krakowie z dnia 4.04.2012 r., II AKa 260/11, KZS 2012, nr 6, poz. 28; wyr. SN z dnia 2.06.2011 r., III KK 328/10, Lex nr 860618; wyr. SA we Wrocławiu z dnia 31.05.2010 r., II AKa 103/10, Lex nr 621557; wyr. SA w Krakowie z dnia 14.11.2009 r., II AKa 117/09, KZS 2010, nr 5, poz. 33; wyr. SA w Szczecinie z dnia 2.04.2009 r., II AKa 20/09, Lex nr 553808; wyr. SN z dnia 3.03.2008 r., V KK 299/07, OSNwSK 2008, poz. 519; wyr. SA w Krakowie z dnia 12.09.2007 r., II AKa 157/07, KZS 2007, nr 10, poz. 53.

SUMMARY

The author questions the adequacy of the thesis that a justified doubt about the judge's impartiality also requires that the party (the accused) is subjectively convinced that the judge is not impartial or objective, and the statement that in case of a lack of such conviction whether the circumstances specified in Article 41 § 1 of the Penal Proceeding Code occurred or not, it is not possible to state whether the fault in question had impact on the sentence. Presenting a polemic against these opinions, the author recalls the interpretation of Articles 41 and 438 of the Penal Proceeding Code.

RÉSUMÉ

Dans cette glose l'auteur met en doute la justesse de la thèse que le doute bien argumenté dans le cas d'impartialité du juge demande aussi de convaincre l'accusé que le juge travaillant pour lui peut être partial et non-objectif et s'il y a cette conviction, malgré les apparences ou même sans eux et qui sont sujet de l'art. 41 & 1 Code de régularisation pénale – on ne peut pas dire que cette faute insignifiante exerce une influence sur la décision finale de l'affaire. L'auteur s'oppose à ces idées et cherche le recours dans l'art. 41 Code de régularisation pénale et art. 438 Code de régularisation pénale.

РЕЗЮМЕ

В комментарии автор оспаривает правильность тезиса, что обоснованное недоверие к беспристрастности судьи требует также субъективного убеждения стороны (обвиняемого) в том, что выносящий приговор по этому делу судья является заинтересованным либо необъективным, а также утверждения, что при отсутствии такого убеждения, независимо от того, действительно ли были обнаружены обстоятельства, о которых речь в ст. 41 § 1 УПК, или же такие обстоятельства обнаружены не были, нельзя говорить о том, что выявленное отклонение могло повлиять на содержание вынесенного по делу приговора. Полемизируя с этими мнениями, автор ссылается на интерпретацию ст. 41 УПК